

POÈTIQUES DE VIVA VEU

L'ARXIU SONOR DE POESIA
DE JOAN COLOMINES I PUIG

Josep Camps i Arbós
Joan R. Veny-Mesquida

MERIDIANS

POÈTIQUES DE VIVA VEU.
L'ARXIU SONOR DE POESIA
DE JOAN COLOMINES I PUIG

MERIDIANS

2

Josep Camps i Arbós
Joan R. Veny-Mesquida

POÈTIQUES DE VIVA VEU.
L'ARXIU SONOR DE POESIA
DE JOAN COLOMINES I PUIG

Càtedra Màrius Torres
d'Estudis sobre Patrimoni Literari Català

LLEIDA, 2016

«Meridians» és una col·lecció
de la Càtedra Màrius Torres
www.catedramariustorres.udl.cat

Comitè editorial:

Jordi Malé i Pegueroles (Universitat de Lleida), Víctor Martínez-Gil (Universitat Autònoma de Barcelona), Adolf Piquer Vidal (Universitat Jaume I - Castelló), Magí Sunyer (Universitat Rovira i Virgili - Tarragona), Joan Ramon Veny Mesquida (Universitat de Lleida)

Comitè científic:

Helena Buffery (University College Cork / Coláiste na hollscoile Corcaigh), Christian Camps (Université Paul Valéry - Montpellier 3), Kathryn Cramer (University of Glasgow), Patrizio Rigobon (Università Ca' Foscari - Venècia), Anna Sawicka (Uniwersytet Jagielloński - Cracòvia), Simona Skrabec (PEN Català)

Amb el suport de:

Generalitat de Catalunya
Departament de Cultura

Diputació de Lleida
municipis, territori i tu

INSTITUT
D'ESTUDIS
ILERDENCS
Fundació Pública de la Diputació de Lleida

© 2016 dels textos, els seus autors o els seus hereus
© 2016 de la supervisió científica, la Càtedra Màrius Torres
© 2016 d'aquesta edició, Pagès editors, S. L.
Sant Salvador, 8 - 25005 Lleida
editorial@pageseditors.cat
www.pageseditors.cat

Primera edició: febrer de 2016

DL L 150-2016

ISBN: 978-84-9975-724-7

Impressió:

Arts Gràfiques Bobalà, S. L.
Sant Salvador, 8 - 25005 Lleida
www.bobala.cat

— i imprès a lleida —

Reservats tots els drets

TAULA

JUSTIFICACIÓ.....	9
INTRODUCCIÓ.....	13
Les Barbolles Poètiques, 15. <i>Poemes</i> i les <i>Edicions Orals de Poemes</i> , 25. L'Arxiu Sonor de Poesia, 31. Els autors i les seves poètiques, 45. Bibliografia citada, 48.	
LA NOSTRA EDICIÓ.....	53
Corpus, 53. Criteris d'edició, 54. Intervencions dels editors, 55. Anotació dels textos, 55.	
AGRAÏMENTS.....	57
I. POÈTIQUES.....	59
Jaume Agelet i Garriga, 59. Josep Maria Andreu, 60. Joan Argenté, 60. Miquel Bauçà, 61. Manuel Bertran i Oriola, 62. Edmond Brazès, 63. Joan Brossa, 65. Joaquim Carbó, 65. Josep Carner, 67. Rafael Catardi, 70. Joan Colomines i Puig, 70. Jordi Cots, 72. Salvador Espriu, 73. J. V. Foix, 74. Tomàs Garcés, 75. Joan Llacuna, 75. Carles Macià, 76. Concepció G. Maluquer, 77. Marià Manent, 78. Enric Massó, 79. Maria Clara Mir, 81. Isidre Molas, 81. Maria Àngels Ollé, 82. Josep Palau i Fabre, 82. Manuel de Pedrolo, 83. Pere Quart, 84. Pere Ribot, 86. Agustí Riu Solsona, 88. Anton Sala-Cornadó, 88. Salvi Sanpons, 89. Joan Teixidor, 89. Estanislau Torres, 92. Joan Triadú, 92. Lluís Valeri, 93. Francesc Vallverdú, 94. Joan Vergés, 95. Marià Villangómez, 96. Ramon Xuriguera, 97. Joan Baptista Xuriguera, 98.	

II. PRESENTACIONS DE LES SESSIONS DE BARBOLLES POÈTIQUES.....	101
Sessió II (30-V-1959): Joan Vergés	101
Sessió III (31-VI-1959): Miquel Arimany	106
Sessió VIII (5-III-1960). Poetes universitaris: Isidre Molas, Antoni Sàbat, Jordi Argente, Montserrat Bertran i Jordi Vila	112
Sessió IX (12- III-1960): Maria Eulàlia Amorós, Salvi Sanpons, Agustí Riu i Solsona, Maria Àngels Ollé i Lluís Serrahima.....	115
Sessió XII (21-VI-1960): Homenatge a J. M. López Picó	120
Sessió XIV (29-X-1960): Concepció Maluquer.....	122
Sessió XVII (17-XII-1960): Lluís Valeri.....	126
Sessió XIX (4-II-1961): Narradors: Enric Massó, Estanislau Torres, Carles Macià i Joaquim Carbó.....	129
Sessió XX (11-III-1961): Poetes universitaris: Maria Clara Mir, Miquel Bauçà, Josep Maria Ferrer i Josep M. Jaumà	132
Sessió XXII (15-IV-1961): Blai Bonet.....	135
Sessió XXVIII (16-XII-1961): Josep Palau i Fabre	143
Sessió XXIX (23-XII-1961): Gravacions de l'Arxiu Sonor de Poesia: Josep Carner i J. M. de Sagarra.....	145
Sessió XXX (17-II-1962): Poesia universitària: Joan Aymamí, Antoni Montserrat, Xavier Llimona i Ferran Fullà	148
Sessió XXXI (11-III-1962): Montserrat Pujol, Miquel Planes i Josep Genovés.....	154
III. PRESENTACIÓ DE LES EDICIONS ORALS DE <i>POEMES</i>	157
APÈNDIXS	159
I. <i>Lectura i crítica de poesia en la clandestinitat, 1959-1964</i>	159
II. <i>Fragments de memòria: l'Arxiu Sonor de Poesia (1961-1964)</i>	173
III. <i>L'Arxiu Sonor de Poesia</i>	183
IV. <i>L'edició del disc literari a Catalunya</i>	187
ANNEXS	191
I. Antologia Poètica Sonora: primers llistats d'escriptors a enregistrar.....	193
II. Antologia Poètica Sonora: registre de gravacions	196

III. Anotacions sobre les gestions fetes per aconseguir enregistraments diversos	201
IV. Anotació sobre la tramesa d'enregistraments per a l'Arxiu de Vicenç Riera Llorca	202
V. Original de la crida per aconseguir l'enregistrament de Verdaguer	203
VI. Relació d'autors a qui se sollicità un enregistrament i no es va dur a terme.....	204
ÍNDIX DE NOMS	207

JUSTIFICACIÓ

L'any 2007 vam subscriure un acord de col·laboració amb l'Arxiu Nacional de Catalunya per a la digitalització de l'Arxiu Sonor de Poesia i dels materials de les Barbolles Poètiques i de la revista *Poemes* que formaven part del Fons que Joan Colomines i Puig havia llegat a aquesta institució. L'objectiu de la digitalització era de preservar aquesta documentació sonora i escrita i de fer-ne difusió dins el web del Corpus Literari Digital de la Càtedra Màrius Torres de la Universitat de Lleida. Prèviament, ens havíem posat en contacte amb el mateix Colomines, que ens va rebre amb una gentilesa extraordinària i que, amb una generositat exemplar, ens va donar totes les facilitats per dur a terme el projecte. Vam aprofitar l'ocasió de la trobada per enregistrar-lo, tal com havia fet ell amb tants escriptors, llegint alguns dels seus poemes: aquesta gravació va esdevenir la llavor del projecte que després prendria el nom de *De veu en veu*, títol d'un dels volums de la poesia completa de Lluís Solà i Sala, el savi poeta de Vic, que fou el segon enregistrar i que amb una extraordinària prodigalitat ens en va «prestar» el títol. En certa mesura, va ser el contacte amb l'inabastable, per descomunal, Fons Colomines (estem parlant de gairebé dos-cents quaranta arxivadors plens de tot tipus de documentació i d'un bon feix de cintes magnetofòniques) el que ens va esperonar a bastir aquest projecte, com a modesta contribució a la continuació de la seva tasca.

Fetes les digitalitzacions, les vam difondre. De la revista *Poemes*, el Corpus Literari Digital n'acull, en la secció de l'Hemeroteca, no tan sols els exemplars dels vuit números publicats de la revista, sinó també les galerades del novè, que la censura no va deixar que arribés a sortir, i

alguns materials relacionats amb la revista (anuncis, subscripcions, registre de propietat, etc.), i també, en la secció dedicada als Manuscrits, els originals que els autors havien enviat per a la seva publicació, bé que parcialment, perquè la tasca de sol·licitud d'autoritacions per fer-los públics a la xarxa és feixuga i lenta.

De les Barbolles Poètiques, en vam inventariar i ordenar la documentació custodiada en el Fons: primerament, les invitacions a cada reunió que Colomines enviava a un considerable nombre d'escriptors i intel·lectuals, en alguns casos simplement perquè se'n tingués notícia, ja que ell era conscient que molts dels qui les rebrien (com ara els qui vivien a les Balears, per exemple, o més enllà encara, fora del país) no podrien fer l'esforç d'assistir-hi. En segon lloc, els textos que Colomines escrivia per presentar els escriptors convidats, quan no era un altre qui ho feia. I, finalment, documents preparatoris o escrits de tall memoria-
lístic, publicats o inèdits, sobre aquestes reunions.

Quant a l'Arxiu Sonor de Poesia, va caldre contactar amb tots els autors enregistrats —o els seus hereus— per obtenir-ne l'autorització per fer públics uns textos sovint inèdits, d'una banda, i vam haver de localitzar, negre sobre blanc, els textos que els escriptors havien triat per llegir, d'una altra. A mesura que s'anaven assolint els dos condicionants, els publicàvem en línia.

Aquesta difusió en xarxa ofereix, certament, una sèrie d'avantatges molt grans: immediatesa en l'accés, ordenacions múltiples, ràpides cerques textuais, audició immediata, etc. Però l'edició virtual no només no n'impedeix la publicació tradicional, en paper, sinó que en pot fer de complement. Així, si més no, ens ho vam plantejar quan el 2010 vam publicar, amb el permís i la connivència del doctor Colomines, el facsímil de la revista *Poemes* amb un estudi fet *ad hoc* pel professor Jaume Aulet, no disponible en web; en aquest facsímil, a més, el lector més bibliòfil pot gaudir del tacte dels diferents tipus de papers emprats, que s'acosten força als originals: el de la revista, el dels índexs de cada número, el de les galerades.

I així ens ho tornem a plantejar ara, en aquesta nova mostra de la voluntat de difusió i estudi del patrimoni literari català que és divisa de la Càtedra Màrius Torres. El que el lector té ara a les mans és la versió en paper del web dedicat al doctor Colomines en la Fonoteca del Corpus (<http://www.catedramariustorres.udl.cat/materials/fonoteca/colo/>), però amb alguns complements que, segons el nostre parer, la justifiquen: l'estudi

introdutori, que vol reconstruir i contextualitzar la història de les diverses empreses colominianes que recull el volum (les poètiques de l'Arxiu Sonor i les presentacions de les reunions sobre poesia que el metge va organitzar al seu domicili); l'aplec dels escrits de Colomines sobre aquestes empreses, i l'anotació dels textos (poètiques i presentacions), que dona informació suplementària, necessària per entendre'ls en el seu context.

CÀTEDRA MÀRIUS TORRES

INTRODUCCIÓ

Joan Colomines (Barcelona, 1922-2011) va ser un dels principals activistes de les lletres catalanes de la dècada dels seixanta del segle passat.¹ Les seves iniciatives es van circumscriure en gran part a l'àmbit de la poesia, i, des de pressupòsits no cenyits al marxisme en voga i empeltades d'una bona dosi de patriotisme, segons Jaume Aulet (2010: 10), «molt sovint ofereixen un contrapunt interessant —tan interessant que a vegades s'han d'entendre com a complement més que no pas com a contrapunt— a les posicions hegemòniques dels nuclis marxistes més directament vinculats al Realisme Històric».² De fet, Colomines es troba al bell mig de bona part de les plataformes destinades a la difusió del gènere líric: les lectures batejades amb el nom de Barbolles Poètiques (1959-1962); la confecció d'un Arxiu Sonor de Poesia (1961-1963), que havia de recollir la veu de gran part dels escriptors no només de la generació del moment sinó també de la formada a l'entorn de la República i, fins i tot, de la dels primers decennis de segle; la creació de la revista *Poemes* (1963-1964), de breu durada, però, tot i així, d'una notable transcendència; la fundació del premi literari Amadeu Oller per a poetes inèdits a partir de 1965, a l'entorn de mossèn Josep M. Vidal Aunós i de la parròquia de Sant Medir, al barri barceloní de la Bordeta, i del qual van derivar diverses antologies amb els materials que s'hi van presentar; la crítica literària en la secció «Temps de poesia» de la revista *Serra d'Or* també des de 1965; l'elaboració de manifestos amb un evident afany programàtic (com «Cap a un nou, real i necessari moviment poètic»,

1. Sobre la figura de Colomines, vegeu les entrevistes de Muntané 1996 i Sardà 2004.

2. Sobre el període, vegeu Aulet 1995 i 2000, i Vallverdú 2012.

LA NOSTRA EDICIÓ

CORPUS

L'objectiu d'aquest llibre és de donar a conèixer, contextualitzats, dues menes diferents de textos, motivats o escrits per l'activisme perseverant de Joan Colomines i Puig, i conservat gràcies al propòsit de «servei al país» que motivava totes les empreses que va posar en marxa. Com ja hem explicat en la «Introducció», en projectar l'Arxiu Sonor de Poesia, Colomines va demanar a més d'un centenar d'escriptors catalans de tot el territori, per «carta circular», com deia ell, l'enregistrament d'uns textos de creació propis, acompanyats d'«uns breus mots» que definissin la seva «teoria estètica». Tanmateix, d'aquesta primera nòmina d'autors finalment sols es va poder dur a terme, per les circumstàncies que ja s'han explicat en la «Introducció», l'enregistrament d'una setantena, dels quals, per les raons també ja exposades, tan sols conserven aquesta «teoria estètica» gairebé la meitat. La transcripció dels enregistraments d'aquest grup de poètiques (amb la sola excepció de la de Joan B. Xuriguera, la transcripció de la qual no prové de l'enregistrament —no conservat— sinó de la que va fer ell al seu dietari, tal com avisem en nota), que donen títol a aquest volum i que presentem per ordre alfabètic d'autor, en constitueix la primera part. El que inicialment era una Antologia Poètica Viva es converteix així en una antologia de les poètiques que s'hi van presentar. Ens hauria agradat editar també aquí els textos de creació llegits pels autors, perquè aleshores el volum hauria tingut el valor afegit d'esdevenir una antologia de textos del segle xx feta pels mateixos autors, però l'enorme disparitat dels textos (de gènere: poesia, narracions, fragments de novel·la, assaig; de qualitat: autors

consagrats al costat d'altres que van passar fugaçment per la creació literària; i de quantitat de textos llegits: autors que llegeixen un llibre sencer al costat dels que sols enregistren un o dos textos, etc.) ens han fet desestimar finalment aquesta opció, malgrat que no hem renunciat a enumerar, després de la transcripció de la poètica, els títols dels textos enregistrats.

La segona part del volum recull les presentacions que va fer Colomines a les sessions de poesia que va celebrar a casa seva durant el període 1959-1964: les de les Barbolles poètiques i les de les Edicions Orals de *Poemes*. De les primeres, se'n van fer un total de trenta-quatre, tretze de les quals va assumir l'organitzador mateix (que són les que recollim al capítol II d'aquest volum, ordenades cronològicament), que va tenir cura d'escriure-les (a mà o a màquina) i de guardar-les, ben endreçades, totes, tret de la de la primera sessió (desapareguda, si és que la va arribar a escriure) i la XXII, dedicada a Blai Bonet (vegeu, però, la nota al títol en aquesta edició). De les segones, se'n van fer dues sessions i sols s'ha conservat, manuscrit, el text de la primera, que incorporem al capítol III.

Per arrodonir aquesta compilació i oferir al lector, agrupats, el gruix central i més important dels materials coneguts relatius a l'Arxiu Sonor de Poesia i a les Barbolles, ens ha semblat oportú d'adjuntar-hi, en apèndix, els diferents escrits que Colomines va escriure, amb relació directa o tangencial, sobre aquests projectes, i, en annex, una mostra de la mena de documents de què estem parlant, com a exemple de la minuciositat i exhaustivitat amb què treballava el nostre escriptor.

CRITERIS D'EDICIÓ

L'origen oral de les poètiques n'ha condicionat la transcripció i, lògicament, les decisions ortotipogràfiques que hi hem pres: la separació dels paràgrafs, la puntuació i la distribució de majúscules i minúscules és, com no podia ser altrament, nostra. En els casos —no gaires— que hem trobat una versió escrita, ho hem advertit en nota i n'hem aprofitat la distribució dels paràgrafs, la puntuació i les majúscules i ens n'hem servit per restaurar fragments inintel·ligibles. Val a dir que, quan hi havia alguna divergència entre la versió escrita i l'enregistrada, hem seguit sempre les lliçons de la versió llegida, que es correspon amb la de la data de l'enregistrament i amb la qual l'autor va voler perpetuar-se en la cinta magnètica.

Quant a les presentacions, oferim sempre la darrera versió, és a dir que si n'hi ha dues (normalment, un primer esborrany manuscrit i després un mecanoscrit), transcrivim el text de la darrera i, si aquesta presenta esmenes, afegits o destitucions, el de la versió esmenada. Atès que generalment es tracta de correccions gramaticals o estilístiques de poca importància, no ens ha semblat escaient ni necessari fer constar aquestes variants en aparat crític.

INTERVENCIONS DELS EDITORS

Els textos recollits en aquest volum tenen una doble procedència: oral (la dels textos enregistrats, és a dir, la major part de les poètiques) i escrita (les presentacions de les sessions, algunes poètiques i els apèndixs); la qual cosa ha comportat tractaments un pèl diferenciats. En tots dos casos hi apliquem les regles ortogràfiques i els cànons ortotipogràfics vigents; regularitzem els cognoms (Teixidor, Majakovskij, etc) i les abreviacions («n.» / «n^o» / «núm.»), però hi respectem la morfologia, el lèxic i la sintaxi (també els anacoluts) de l'autor. En els textos orals, hem regularitzat les dissimilacions («prencipi») i els dialectalismes («experienci») i vulgarismes («solsament») fonètics. En els escrits, resollem la confusió «en» / «amb» i algun lapsus que el mateix Colomines hauria corregit («ausentar»).

Pel que fa a la interpunció, mentre que en els textos enregistrats hem hagut de deduir la puntuació a partir de les pauses i del sentit, en els documents escrits hem modificat la puntuació sols quan hem pensat que l'esmena afavoria la comprensió del sentit del text o quan es tractava de descuits evidents (la manca de la segona coma d'una aposició explicativa, per exemple).

Hem sistematitzat les capçaleres de les presentacions (número de la sessió, data i autor o autors a què estava dedicada), per oferir-les sota un criteri unificat i en transcrivim els poemes citats segons les edicions actualment disponibles. Fem servir, entre claudàtors i en cursiva, l'abreviació *frag. inint.* per marcar els fragments inintelligibles.

ANOTACIÓ DELS TEXTOS

Les notes que acompanyen els textos ofereixen informació bàsicament contextual i textual. La primera inclou la localització d'exemples, fonts, cites i referències i la contextualització dels personatges esmentats, so-

bretot pel que fa a la seva relació amb Colomines i a la seva activitat literària de l'època. L'anotació textual recull les postilles que el mateix Colomines va inserir dins els seus escrits, normalment per afegir informació complementària. No hem anotat els textos dels apèndixs, per respectar la de Colomines i perquè això hauria comportat innecessàries repeticions amb els continguts de la resta de notes i de la «Introducció».

AGRAÏMENTS

L'elaboració d'un llibre com el que el lector té a les mans, que recull textos de molt diversos autors, porta indefectiblement a haver de demanar favors i a importunar tota una sèrie de persones per tal d'aconseguir informacions, sol·licitar contactes, obtenir permisos, etc. i és de justícia explicitar aquí, públicament i sincerament, el nostre agraïment més profund.

En primer lloc, al Dr. Joan Colomines i Puig, per la gentilesa amb què va atendre la nostra sol·licitud de digitalitzar la part del seu llegat relativa a la revista *Poemes*, a les Barbolles poètiques i a l'Arxiu Sonor de Poesia, i a difondre-la al web de la Càtedra Màrius Torres, i al seu fill gran, Joan-Ramon Colomines Companys, per la generositat amb què ens ha permès de publicar els textos del seu pare inclosos en aquest volum.

Segonament, als autors de les poètiques recollides aquí —i/o als seus hereus—, per l'amabilitat amb què ens han autoritzat a publicar els textos, per les facilitats ofertes i per les informacions proporcionades: Elena Martínez León, Maria Bauçà Company, Pepa Llopis i Bover, Joaquim Carbó, Jaume Coll, Jordi Cots, Sebastià Bonet, Jordi Madern, Carme Garcés Brasés, Teresa Llacuna, Carles Macià, Xavier Jordana González, Maria Clara Mir, Isidre Molas, Maria Àngels Ollé, Josep Sampera Arimon, Adelais de Pedrolo, Sílvia Oliver i Serra, Maria Ribot Sunyer, Maria Teixidor, Estanislau Torres, Marià Villangómez, Gerard Xuriguera i Pau Xuriguera. Volem expressar també, en homenatge, un sentit record a aquells que han traspassat en el decurs de l'elaboració d'aquest treball, començant pel mateix Joan Colomines i Puig (29-XI-

1922 – 22-II-2011) i seguint per Josep Maria Andreu (27-XI-1920 – 21-III-2014), Joan Argenté (21-IV-1931 – 6-VIII-2015), Albert Manent (27-IX-1930 – 14-IV-2014), Anton Sala-Cornadó (8-X-1929 – 1-III-2011), Joan Triadú (30-VII-1921 – 30-IX-2010), Francesc Vallverdú (1-XII-1935 – 12-VI-2014) i Joan Vergés (21-III-1928 – 24-II-2014).

Paràgraf a part mereix l'agraïment al Dr. Joaquim Molas (5-IX-1930 – 16-III-2015), el qual, per la relació personal, cultural i activística —pas-seu-nos el mot— que va mantenir amb el Dr. Colomines, especialment intensa durant els anys de què tracta aquest llibre, va accedir a escriure'n una presentació que, finalment, la malaltia que se'l va emportar no li va deixar acabar. Serveixi el present volum d'homenatge pòstum com a reconeixement a la seva infatigable tasca en uns temps realment difícils.

És un plaer regraciar també tots aquells que ens han assistit per resoldre dubtes o ens han donat informacions i proporcionat contactes: Xavier Amorós, Pere Aramon i Stein, Jaume Farrés Cobeta, Francesc Foguet, Ferran Fullà, Maria Grau, Pere Grau, Isabel Grifoll, Josep M. Jaumà, Albert Manent, Anna M. Moreno-Bedmar, Maite Puig, Teresa Sala, Albert Turull i Montserrat Vergés. A Jordi Malé, pel suggeriment del títol, a Anna Gómez, per l'acurada transcripció de les poètiques enregistrades, i a les bibliotecàries de l'Arxiu Nacional de Sant Cugat, per l'amabilitat i diligència amb que han atès les nostres consultes, que han fet molt més fàcil la nostra feina.

I. POÈTIQUES

JAUME AGELET I GARRIGA

(28 de juny de 1961)

Poètica

Crec en la virtut del vers que ve i que no es cerca, en la missió rectora de la intuïció, i en totes les escoles líriques fins en les més hermètiques sempre que les creacions siguin animades de màgia. Pel que fa a la temàtica no crec que hi hagi temes desuets. Tot és nou mentre tingui un dring nou.

Em malfio dels versos fets només amb la voluntat i la intel·ligència. Els que jo escric no els sabria comentar. He parlat d'algunes característiques de la poesia que m'abellix, i aquest fet podrà, si més no, indicar el camí que voldria seguir la meua lírica, sens tenir en compte si és o no freqüentat en els nostres dies, sinó per ésser un camí on hi trobo una aura amb sons més o menys entenedors i afins.¹

1. Al Llegat Joan Colomines de l'Arxiu Nacional de Catalunya hi ha la versió mecanoscrita d'aquesta poètica, que Agelet degué enviar a Colomines a sol·licitud d'aquest a través d'una «carta circular» (que reproduïm a la «Introducció» d'aquest volum). La puntuació del nostre text és la d'aquest testimoni escrit, a què acudim també per aclarir algun mot intel·ligible de l'enregistrament per la desmagnetització de la cinta.

Agelet va donar a conèixer una altra poètica al volum miscel·lani *Lleida, vuit poetes* (Barcelona, Ariel, 1968, p. 15-16), en la qual ressonen alguns dels mots d'aquesta: «crec en la “paraula viva” de l'autor del “Cant Espiritual”, en la missió rectora de la inspiració. Cal abandonar-se a l'impuls que engendra el vers. I aturar-se quan l'impuls s'atura».

II. PRESENTACIONS DE LES SESSIONS DE BARBOLLES POÈTIQUES

SESSIÓ II (30 DE MAIG DE 1959). JOAN VERGÉS¹

Novament ens reunim, alguns per primera vegada, en íntima comunitat per escoltar i viure Poesia.

En la primera sessió la càlida i ardorosa parla del poeta inèdit Agustí Sala i Cornadó va delectar-nos al presentar el que en aquests moments és, per ell, obsessió, i, donant-li un punt de tràgic, raó d'ésser.²

No solament vàrem adquirir coneixença de la personalitat torturada de Majakovskij i de la seva obra, sinó que a més vàrem captar la viva personalitat de l'amic Agustí Sala al dar-nos a conèixer la seva personalitat poètica.³

1. El mateix dia de la celebració d'aquesta sessió, Colomines escrivia al seu dietari (reproduït a Colomines, *El compromís...*, citat, p. 199-200): «Avui tindrà lloc la segona sessió de Barbolles Poètiques. Joan Vergés, que també és metge, llegirà el seu llibre recentment aparegut *Soledat de paisatges*, editat a la col·lecció Signe de Joaquim Horta. En farà la presentació Joaquim Molas, que és qui ha escrit el pròleg. La convocatòria d'aquesta sessió l'hem redactada a màquina. N'hem fet una bona escampada. Com que ho fem a casa, com havíem fet gairebé un centenar de sessions de música, no hem cregut, ni l'Anton Sala ni jo, que calgués demanar permís. Hi ha una certa expectació, no per les lectures en si, que des de fa molts anys s'han prodigat a llars diverses, sinó perquè a més de la lectura pretenem que hi hagi comentari i, si pot ser, que l'obra escollida sigui inèdita. Suplirà la revista de poesia que no tenim, encara. [...] De moment, això funciona!».

2. Agustí Sala-Cornadó era el germà d'Anton, el cosí llunyà de Colomines, «cofundador» i coorganitzador de les Barbolles (vegeu Joan Colomines, «Fragments de memòria: lectura i crítica de poesia en la clandestinitat, 1959-1964», *Afers* 22, p. 351). La primera sessió de les Barbolles havia tingut lloc dues setmanes abans, el 16 maig, però no n'ha quedat cap constància documental.

3. No deixa de ser simptomàtic de l'ambient literari que s'estava gestant en el darrer lustre dels anys 50, que la primera sessió de les Barbolles estigués dedicada al poeta georgià, ja que, al decenni següent seria un dels referents del «realisme històric», que connectava perfectament, a més, amb aquell vague «avantguardisme renovador» que vindicava el moviment: v., per exemple, Josep Maria Castellet, «Maiakovski, poeta revolucionari», dins *Poesia, realisme, història*, Barcelona, Edicions 62, 1965, p. 23-31.

III. PRESENTACIÓ DE LES EDICIONS ORALS DE *POEMES*

SESSIÓ I (1 DE DESEMBRE DE 1963)

Amb la reunió d'avui s'obre una mena de nova tanda de lectures. En realitat, com haureu vist en la invitació que se us va enviar, aquestes sessions són l'edició oral d'una revista, *Poemes*, que si Déu i altres col·laboradors volen sortirà pels volts de Nadal. Hores d'ara és a la censura i esperem que la qualitat poètica d'aquest primer número sobrepassi de molt unes certes mentalitats i la por d'un ridícul els obligui a una generositat ben forçada però que cal aprofitar.¹

Barbrolles poètiques responia a un moment i a una intenció: el mostrar. Més o menys bé i més o menys completa, aquesta intenció fou aconseguida. I ara ens disposem, en l'inici d'una nova etapa, a donar-hi un sentit força diferent. L'editorial de l'edició escrita parla de com situem nosaltres les coses, de com entenem la poesia i de com entenem què cal fer. En les edicions impreses, podrem copsar el poeta i, fins i tot, l'home que viu amb el poeta en una barreja indestruable. Tot això ens vindrà donat per la qualitat poètica, per allò que viu entre mot i mot, i que lliga els poemes; i ens vindrà donat pel contingut ideològic dels poemes. Però en les edicions orals l'aspecte home agafarà encara més relleu i intentarem que a part del poeta i de l'home-poeta, parli l'home-home, deslligat de tot, i així endevinar si tot el que escriu respon a una veritat pregona. Així, tal com sona. Furgarem per a saber del perquè de tot, penetrarem indiscretament fins al fons del fons, i no en demanarem

1. Vegeu l'epígraf «*Poemes* i les Edicions Orals de *Poemes*» de la «Introduccio» d'aquest volum.

APÈNDIXS

I. LECTURA I CRÍTICA DE POESIA EN LA CLANDESTINITAT, 1959-1964*

El mes de maig de 1959 el poeta Anton Sala-Cornadó i jo mateix vam decidir iniciar unes trobades íntimes de poesia a casa meua, a Barcelona. Teníem un clar objectiu: donar sortida a les noves produccions de poesia catalana inèdita o bé la que havia estat publicada recentment, així com la dels autors ja acreditats. Es tractava, també, de promoure una lectura crítica d'aquells llibres.

Aquella iniciativa pretenia, de fet, ésser una mena de revista parlada de poesia en uns moments, en ple franquisme, que no eren gens favorables per tirar endavant una publicació impresa, i encara menys en català.

Hi havia hagut algun precedent, entre ells els més coneguts van ser les lectures dels germans Gassó a l'Estudi, les de la joieria Capdevila i les de la llar del geògraf Josep Iglesias, al passatge Permanyer de Barcelona.

Les sessions poètiques es preveien de fer a les nits de dissabtes altemes, un ritme que no s'aconseguí. Per contra, el projecte es mantingué més del que s'esperava. Li vam posar el nom de Barbolles poètiques (cosa que certament va rebre uns merescuts comentaris irònics), amb una clara referència al mot «borbollar», que el Fabra defineix com a xerrar. Com que els comentaris de sotamà tingueren lloc un cop fetes

* Publicat dins Paolo Maninchedda (ed.) *La Sardegna e la presenza catalana nel Mediterraneo. Atti del VI congresso (III Internazionale) dell'Associazione Italiana di Studi Catalani (Cagliari 11-15 ottobre 1995)*, vol. II, Càller, CUEC., 1998, p. 351-365.

II. FRAGMENTS DE MEMÒRIA: L'ARXIU SONOR DE POESIA (1961-1964)*

És ben segur que existeixen gravacions esparses de poesia, prosa i d'esdeveniments importants de la vida cultural catalana, a partir de la guerra espanyola (1936-1939). Sobretot n'existeixen a partir de 1962, quan Edigsa inicià en disc de 33 1/3 RPM la seva «Collecció Literària» amb *Poemes de Joan Maragall* amb la veu de Pau Garsaball, *Poemes de J. M. de Sagarra* amb la veu de Sagarra i Garsaball, *J. V. Foix: Nadales* amb la veu del poeta, i *Josep Carner; poemes*, amb la veu de Carner. També l'editora Vergara s'inicià a 1963, així com Cruz del Sur que edità les *Ele-gies de Bierville* amb unes paraules de Joan Triadú i la veu de Montserrat Julió. Després també s'hi afegí Concèntric.

Gràcies a aquest esforç comercial s'han difós obres catalanes en temps difícils i s'han conservat veus d'alguns autors. El mèrit d'aquestes gravacions és el fet de la seva divulgació.

Des de 1942, però, a la Biblioteca del Congrés de Washington s'iniciaren una sèrie de gravacions patrocinades per la Fundació Hispànica que llavors dirigia Mr. Howard F. Cline. Va seleccionar els poetes a qui s'havia d'enregistrar el Sr. Francisco Aguilera, especialista en cultura hispànica i conservador de l'arxiu de la Fundació Hispànica.

El Sr. Aguilera estava ben relacionat amb Carles Riba i Rafael Tasis, i segurament amb altres escriptors catalans a l'exili.

D'ací la inclusió de veus de poetes i prosistes catalans. Perquè aquest arxiu no era d'obres, sinó fonamentalment de veus. La intenció era lingüística.

Així a *Voces de poetas y prosistas ibéricos y latinoamericanos*, opuscle editat a 1961 per l'Archivo de Literatura Hispànica, en Cinta Magnètica, de la Fundació Hispànica de la Biblioteca del Congreso de Washington, consten les veus de Clementina Arderiu, J. V. Foix, Tomàs Garcés, J. M. López Picó, Marià Manent (a l'opuscle consta com a Maria), Carles Riba, J. M. de Sagarra i Joan Teixidor.

Aquestes gravacions foren fetes a Barcelona l'any 1951, i consta com a taller de gravació la Sociedad Española de Radiodifusión.

* Edició del mecanografiat de la ponència llegida a les Jornades Catalanes celebrades a la Universitat estatal de Sant Petersburg, el 6 d'abril de 1996. Llegat Joan Colomines de l'Arxiu Nacional de Catalunya. El 1999 es va publicar dins les actes de les jornades: Marc Ruiz-Zorrilla Cruzate (ed.), *Rússia i Catalunya. Primeres Jornades de Cultura Catalana a Sant Petersburg. 1 al 15 d'abril de 1996*, Barcelona, Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya, 1999, p. 55-61.

III. L'ARXIU SONOR DE POESIA*

Quan ja dúiem unes quantes sessions de Barbolles vam pensar que calia guardar-ne un testimoni oral. Així sorgí l'Arxiu Sonor de Poesia. Fou un treball complicat, però molt agraït. El primer que vam fer va ser enviar una carta a tots els que havien participat en alguna lectura:

«Estimat amic, el dia (tal) vai fer una lectura a Barbolles Poètiques. Per a l'arxiu d'una antologia oral ens cal una gravació en cinta magnetofònica d'un o dos poemes vostres precedits d'uns breus mots que intentin definir el vostre procés creatiu. Això, a més de resultar sempre interessant, donarà a l'antologia un aspecte més viu. Us preguem que ens escriviu ràpidament indicant-nos lloc, dia i hora per tal de programar les gravacions. Cordialment».

L'Arxiu Sonor de Poesia consta de 70 gravacions de poesia. I uns enregistraments extraordinaris: el de l'homenatge a Carles Riba l'any 1961; el de la primera i de la tercera reunió del Patronat pro Premi Nobel de Literatura a Josep Carner, els anys 1962 i 1963; el de l'homenatge a Joan Oliver, l'any 1969, amb motiu dels seus setanta anys; i la gravació íntegra del Festival Popular de Poesia Catalana celebrat al Gran Price de Barcelona l'any 1970. També conté algunes gravacions polítiques, com és el cas de l'enregistrament fet amb motiu de l'Onze de Setembre d 1971, emès clandestinament des de l'hotel Duval del carrer de Trafalgar de Barcelona ([...]), i d'altres que de moment constitueixen el fons reservat del meu arxiu.

La llista completa de l'Arxiu Sonor consta a la comunicació que amb aquest nom vaig fer a les jornades catalanes celebrades a la Universitat estatal de Sant Petersburg, el 6 d'abril de 1996.¹

* Transcrit de Joan Colomines i Puig, *El compromís de viure. Apunts de memòria*, Barcelona, Columna, 1999, p. 215-219, (les notes numerades són de l'autor).

1. J.C.P.: «L'Arxiu Sonor de Poesia». Actes de les Jornades Catalanes a la Universitat de Sant Petersburg, Abril de 1996. *Llista de les gravacions d'aquest Arxiu, des del 15-05-1961 al 27-03-1964*: Joan Brossa, Francesc Vallverdú, Miquel Bauçà, Antoni Sàbat, Lluís Valeri, Salvador Espriu, J.M. Andreu, Jordi Cots, Anton Sala-Cornadó, Joan Vergés, Estanislau Torres, Agustí Riu Solsona, Carles Macià, Joaquim Carbó, M. Clara Mir, Joan Argenté, J.V. Foix, M. Àngels Ollé Enric Massó, Salvi Sanpons, Pere Quart, M. Bertran i Oriola, Joan Triadú, Concepció Maluquer, Blai Bonet, Rafael Catardi, Alberto Sori, Pínutxa Maffei, Ferran Soldevila, Josep Sebastià Pons, Simona Gay, Marià Villangómez, Ramon Xuriguera, J. Agelet i Garriga, Josep Carner, J.B. Xuriguera, J. M. de Sagarra, Lluís Nicolau d'Olwer, J. Palau i Fabre, Pau Vila, Pere Ribot, Isidre Molas, Lluís Jordà, Marià Manent, Clementina Arderiu, F. Maspons i Anglasesell, Joan Llacuna, Rafael Tasis, Joaquim Folch i Torres, Maurici Serrahima, Guillem Colom, J.M. Palau i Camps, J.M. Llompart, Llorenç Moya, J. Vidal Alcover, Manuel de Pedrol, «Victor Alba», Vicenç Riera Llorca, Pere Calders, J.M. Miquel i Vergés, Odó Hurtado, Tomàs Garcés, A. Ballero de Càndia, Àngel Cao, Joan Teixidor, Eduard Brazès, Joan Lluís, Ventura Gassol, Joan Colomines. *Altres gravacions*: Homenatge a Carles Riba (10-06-1961). Primera i tercera

IV. L'EDICIÓ DEL DISC LITERARI A CATALUNYA*

A la *Serra d'Or* de [abril de 1969] vaig intentar de situar el lector dins el món de l'edició discogràfica literària i vaig apuntar les enormes possibilitats d'aquesta empresa dins del camp de la cultura, tot assenyalant els possibles beneficis per a la poesia. És de tota evidència que les nostres cases editores de discs han encetat aquest camí, i al costat de l'encertada tasca que han fet en el camp de la música clàssica, de la música popular, de la promoció de *la nova cançó popular catalana* i del fenomen de la *cançó literària*, tema a tractar més endavant, han iniciat amb notable empena l'edició en disc de textos poètics. Vaig assenyalar que al món la comercialització d'aquest aspecte de la discografia no va començar fins que el disc de llarga durada no s'imposà. Quan succeí això, entre els anys 40 i 50, a Catalunya no estaven per brocs. Però aquesta vegada el nostre retard ha estat molt menys curt que d'altres cops: un retard de 10 o de 15 anys. I amb tot havíem fet, certament, alguna cosa.

Petita història de la veu impresa: els arxius

L'any 1942 la Library of Congress de Washington va iniciar un arxiu de veus de poetes gravades en cinta magnètica. L'any 1961 va publicar un catàleg titulat *Voces de poetas y prosistas ibéricos y latinoamericanos*, en el qual Howard F. Cline i Francisco Aguilera explicaren l'estat en què, en aquell moment, es trobava l'arxiu: 164 països representats i gravacions en 7 idiomes. El català en la veu de 10 poetes: Clementina Arderiu, J. V. Foix, Tomàs Garcés, J. M. López-Picó, Marià Manent, Carles Riba, Josep M. de Sagarra, Joan Teixidor, Agustí Bartra i Ramon Xirau. Gravacions fetes entre 1951 i 1960. Era una bona manera de conservar la veu, de gran utilitat com a documentació i per a futurs estudis fonològics. Segurament a d'altres llocs hi ha arxius d'aquesta mena. En el període anterior a 1936 a Catalunya funcionava un Arxiu Fonològic depenent de l'Institut d'Estudis Catalans. Ignoro si es conserven les gravacions aconseguïdes. El que sí que sé és que a l'Arxiu Municipal hi ha un cilindre gravat, irreproducible, amb la veu de Jacint Verdaguer. Una de les gravacions «vives» més antigues que posseïm. Manuel Sayrach una vegada em deixà una gravació del *Poema de Nadal* de Sagarra, dit per Sagarra, i una conferència sobre Carles Riba sobre la llengua, pronunciant

* Inèdit inacabat. Llegat Joan Colomines de l'Arxiu Nacional de Catalunya.

ÍNDEX DE NOMS

- Abadal, Ramon d': 22
Abrams, Sam: 14, 48
Agelet i Garriga, Jaume: 24, 38, 41, 45, 48, 59, 180, 183, 188
Aguilera, Francisco: 32, 33, 37, 48, 49, 173, 174, 187
Agut, Joan: 19, 160, 171
Alavedra, Joan: 39, 40
Albert i Corp, Esteve: 118, 154
Albert i Paradís, Caterina: 39, 40, 96
Albertí, Santiago: 80, 92, 106, 109, 130, 131, 151, 160
Alcàntara Gusart, Miquel: 37
Alcoverro, Tomàs: 160
Alighieri, Dant: 15, 167
Alpera, Lluís: 31, 168, 172
Álvaro, Francesc-Marc: 16, 49
Amade, Joan: 63
Ametlla, Claudi: 39
Amigó, Leandre: 30
Amorós, Maria Eulàlia: 39, 112, 115, 118, 162, 169
Amorós, Xavier: 18, 29, 31, 58, 118, 158, 168, 172
Andreu, Josep Maria: 19, 29, 45, 58, 60, 160, 163, 170, 171, 179, 183, 188, 189
Anoulih, Jean: 151
Aracil i Boned, Lluís Vicent: 31
Aragon, Louis: 95
Aramon i Serra, Ramon: 18, 22, 35, 36, 39, 145, 151, 160, 164, 170, 174, 176, 181
Aramon i Stein, Pere: 19, 58, 145, 149, 150, 151, 171
Arderiu, Clementina: 18, 32, 38, 46, 105, 145, 158, 160, 168, 173, 180, 183, 187, 188
Ardolino, Francesco: 80
Argenté, Joan: 19, 23, 41, 45, 58, 60, 103, 112, 169, 179, 183, 188
Argente, Jordi: 19, 112, 114, 117
Arimany, Miquel: 39, 42, 49, 106, 107, 108, 109, 110, 111, 131, 168
Arnau, Jordi: 150
Arretxe, Izaskun: 184
Artells, Eduard: 160
Aulet, Jaume: 10, 13, 26, 49, 165
Aymamí, Joan: 148, 151, 152, 171
Bacardí, Montserrat: 119
Balaguer, Enric: 26, 49, 165
Ballero de Càndia, Antoni: 41, 46, 180, 183, 188
Ballester, Joan: 178, 185
Barbat, Enric: 150
Barceló, Miquel: 19, 39, 162, 169
Bartra, Agustí: 32, 33, 39, 168, 174, 187
Batista, Antoni: 15, 49
Batista i Roca, Josep Maria: 14

- Batlloori, Miquel: 38, 39
- Bauçà, Miquel: 41, 45, 61, 132, 133, 158, 162, 168, 170, 179, 183, 188
- Bauçà Company, Maria: 57
- Baudelaire, Charles: 123
- Bech, Ramon: 39
- Beneyto, Maria: 103
- Benguerel, Xavier: 39
- Benn, Gottfried: 138
- Bergós, Antoni: 39, 160
- Berrio, Jordi: 160
- Bertran i Oriola, Manuel: 19, 39, 45, 62, 122, 160, 169, 171, 179, 183, 188
- Bertran i Tura, Montserrat: 19, 112, 114, 115, 162, 169, 171
- Bofarull, Antoni de: 98
- Bofill, Ignasi: 103
- Bofill i Ferro, Jaume: 39
- Bofill i Mates, Jaume: 87, 118, 190
- Boïls i Conejero, Emili: 31
- Boix i Selva, Josep Maria: 19, 39, 40, 106, 161, 168, 169
- Bonet, Blai: 28, 41, 46, 54, 102, 103, 108, 135, 140, 141, 142, 163, 170, 179, 183, 188
- Bonet, Sebastià: 57
- Bosch-Gimpera, Pere: 33
- Brazès, Edmond: 38, 41, 45, 63, 64, 181, 183, 188
- Broch, Àlex: 26, 49, 165
- Brooke, Rupert: 155
- Brossa, Joan: 18, 19, 32, 45, 48, 65, 163, 171, 179, 183, 188
- Busquets, Julio: 184
- Busquets i Grabulosa, Lluís: 49
- Calderer, Lluís: 152
- Calders, Pere: 32, 33, 37, 41, 46, 146, 180, 183, 188
- Calvet, Agustí: 39
- Camps Arbós, Josep: 109
- Camus, Albert: 66
- Canyameres, Ferran: 19, 171
- Cao, Àngel: 19, 41, 46, 164, 171, 180, 183, 188
- Capmany, Maria Aurèlia: 19, 162, 169
- Carbó, Joaquim: 18, 36, 45, 46, 48, 57, 65, 66, 77, 129, 131, 160, 164, 170, 179, 183, 188
- Carbonell, Jordi: 18, 160
- Carbonell, Mateu: 189
- Carner, Josep: 14, 33, 34, 35, 36, 38, 41, 45, 47, 50, 67, 69, 96, 115, 145, 146, 147, 158, 164, 167, 171, 173, 176, 180, 181, 183, 184, 188, 190
- Carreras, Lluís: 87
- Carreras, Ramon: 150
- Carrion, Ambrosi: 38
- Casacuberta, Josep Maria de: 22, 177, 184
- Casacuberta, Margarida: 109
- Caseponce, Esteve: 64
- Castanyer, Maria: 39
- Castellanos, Rafael: 150
- Castellet, Josep Maria: 19, 22, 101, 170, 178, 185
- Català i Roca, Pere: 19, 164, 171
- Catardi, Rafael: 36, 37, 38, 41, 45, 70, 180, 181, 183, 188
- Cayrol, Antoni: 38, 39, 40, 102
- Cendrós, Joan Baptista: 168
- Cid, Felip: 169
- Cirici i Pellicer, Alexandre: 19, 152, 162, 163, 171
- Ciurans, Enric: 152
- Cladel, Léon: 99
- Clavé, Anselm: 190
- Cline, Howard F.: 32, 173, 187
- Clota i Pallàs, Teresa: 14, 15, 16, 50, 104, 114, 118, 152, 184
- Coca, Jordi: 151
- Coll, Jaume: 57, 69
- Colom, Guillem: 38, 41, 46, 180, 183
- Colomines, Francesc: 17
- Colomines, Joan: 9, 10, 11, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 29, 30, 31, 32, 33, 34, 35, 36, 37, 38, 39, 40, 41, 42, 43, 45, 46, 47, 48, 49, 50, 53, 54, 55, 56, 57, 58, 59, 66, 70, 71, 73, 74, 76, 77, 80, 84,

- 86, 92, 97, 101, 103, 104, 105, 106,
108, 113, 114, 117, 118, 119, 120,
124, 126, 127, 132, 133, 135, 136,
137, 138, 141, 143, 144, 145, 146,
150, 151, 152, 154, 156, 170, 173,
176, 179, 180, 181, 182, 183, 187
- Colomines Companys, Joan-Ramon: 57,
177, 184
- Comas, Antoni: 19, 103, 161, 169
- Comas, Ramon: 168
- Comín, Alfonso Carlos: 134
- Cornudella i Barberà, Joan: 34, 177, 184
- Cots i Moner, Jordi: 19, 24, 45, 57, 72,
73, 96, 103, 112, 160, 170, 179, 183,
188
- Crespo, Bernardo: 27, 166
- Crusat, Paulina: 44
- Cruzet, Josep Maria: 181
- Cucó i Giner, Alfons: 31
- Cuixart, Modest: 178, 184
- Daix, Pierre: 95
- Danyach, Jaume: 64
- Delpont, Juli: 64
- Devesa, Mercè: 44
- Duran i Sanpere, Agustí: 39, 118
- Duran i Sanpere, Montserrat: 118
- Eliot, T. S.: 106, 138, 167
- Éluard, Paul: 95
- Esclasans, Agustí: 39, 40, 72
- Esmerats, Anna: 177, 184
- Espert, Núria: 189, 190
- Espinàs, Josep Maria: 39
- Espriu, Salvador: 18, 19, 32, 36, 41, 45,
73, 80, 96, 115, 136, 144, 155, 161,
162, 167, 168, 169, 179, 183, 188,
189, 190
- Estruch, Joan: 150
- Fabra, Pompeu: 15, 115, 137, 159
- Fàbregas, Simó: 149
- Fàbregas, Xavier: 152
- Fages de Climent, Carles: 39
- Farrarons, Salvador: 178, 185
- Farrés Cobeta, Jaume: 58, 76
- Faulí, Josep: 107, 108
- Faus, Francesc: 112
- Ferrà, J. M.: 39
- Ferrant, Àngel: 178, 185
- Ferrer, Miquel: 37
- Ferrer i Ferrer, Josep Maria: 29, 30, 132,
133, 158, 160, 162, 168, 170, 172
- Ferrer i Mallol, Joaquim: 118, 160
- Figueres, M. Dolors: 165
- Flaubert, Gustave: 99
- Foguet i Boreu, Francesc: 58
- Foix, J. V.: 18, 19, 32, 36, 41, 45, 47, 48,
74, 115, 116, 117, 149, 158, 162,
163, 165, 167, 169, 171, 173, 176,
177, 178, 179, 181, 183, 184, 185,
187, 188
- Folch i Camarasa, Ramon: 151
- Folch i Torres, Joaquim: 46, 180, 183
- Font, Jaume: 31, 32, 50
- Font i Costa, Antoni: 19, 30, 160, 171
- Fontserè, Eduard: 37, 39
- Forteza i Pinya, Miquel: 38
- Fuentes i Arderiu, Xavier: 14, 15, 16, 50,
104, 114, 152
- Fullà, Ferran: 58, 148, 149, 150, 151,
158, 162, 171
- Fuster, Joan: 38, 39, 40, 41, 107, 108,
167, 181
- Garcés, Tomàs: 18, 19, 32, 41, 45, 48,
75, 96, 163, 171, 173, 180, 183, 187,
188
- Garcés Brasés, Carme: 57
- Garsaball, Pau: 173, 189
- Gassó i Carbonell, Francesc: 18, 159
- Gassó i Carbonell, Lluís: 18, 39, 40, 159,
160, 169
- Gassol, Ventura: 38, 39, 40, 41, 46, 51,
181, 183, 188
- Gassol i Bellet, Olívia: 109
- Gautier, Théophile: 99
- Gay, Simona: 41, 46, 180, 183, 188
- Gayà, Miquel: 137
- Gaziell → Calvet, Agustí

- Genovés i Molas, Josep: 154, 171
 Gili, Joan: 49, 165
 Gimferrer, Pere: 32
 Gironella, F.: 19, 171
 Godayol, Pilar: 119
 Gómez, Anna: 58
 González, Gaudiosa: 178, 184, 185
 González Maluquer, Concepció: 19, 20,
 45, 77, 122, 123, 124, 125, 160, 170,
 171, 179, 183, 188
 Goya, Francisco de: 136
 Gracia, Jordi: 134
 Gramberg, Eduard: 33
 Grau, Maria: 58
 Grau, Pere: 58
 Graves, Robert: 133
 Grifoll, Isabel: 58
 Guerau de Liost → Bofill i Mates, Jaume
 Guilanyà, Pere: 38
 Guimerà, Àngel: 147, 190
 Gutiérrez, Fernando: 107
 Gutiérrez Díaz, Antoni: 15

 Hardy, Thomas: 133
 Horta, Joaquim: 19, 39, 93, 101, 103,
 112, 160, 165, 170
 Hurtado, Odó: 37, 46, 146, 180, 183,
 188
 Hurlley, Jacqueline: 108

 Iglesias, Josep: 18, 159

 Jané, Albert: 19, 160, 171
 Janés i Olivé, Josep: 107, 108
 Jaumà i Musté, Josep Maria: 39, 58, 132,
 133, 134, 162, 170, 177
 Jeanneret-Gris, Charles Edouard: 179
 Joan Calsina → Colomines i Puig, Joan
 Job: 143
 Jones, M. Philippe: 36
 Jordà i Cardona, Lluís: 46, 180, 183
 Jordana González, Xavier: 57
 Jordi Pere Cerdà → Cayrol, Antoni
 Julià, Joan: 19, 39, 162, 169
 Julió, Montserrat: 173, 189

 Junyent, Eduard: 103
 Junyent, Joan: 107
 Junyent, Josep: 112
 Just i Riba, Cassià Maria: 152
 Just i Riba, Teresa: 151, 152

 Kafka, Franz: 66

 Larkin, Phillip: 133
 Larrauri, Agustín: 137
 Larreula, Enric: 152
 Le Corbusier → Jeanneret-Gris, Charles
 Edouard
 Leveroni, Rosa: 39, 171, 175, 176, 181
 Libbrecht, Geo: 35, 36
 López-Picó, Josep M.: 17, 32, 35, 38, 39,
 46, 115, 120, 121, 145, 187
 Louys, Pierre: 138
 Llacuna, Joan: 19, 45, 75, 76, 170, 180,
 183, 188
 Llacuna, Teresa: 57
 Llanos, José María de los: 134
 Llimona, Xavier: 148, 149, 150, 151,
 162, 171
 Llompарт, Josep Maria: 19, 41, 46, 158,
 162, 170, 180, 181, 183
 Llopis, Artur: 17, 120, 169
 Llopis i Bover, Pepa: 57
 Llor, Miquel: 39, 103
 Lluís i Pallarès, Joan: 46, 181, 183
 Llull, Ramon: 149, 177, 184

 Maçanet, Guerau de: 158
 Macià, Carles: 24, 36, 40, 42, 45, 46, 57,
 76, 77, 129, 131, 160, 164, 170, 179,
 183, 188
 Madern, Jordi: 57
 Maffei, Pinutxa: 46, 180, 183, 188
 Malé, Jordi: 16, 58
 Maluquer, Concepció → González Malu-
 quer, Concepció
 Maluquer, Jordi: 27, 39, 50
 Mallarmé, Stéphane: 78, 138
 Manent, Albert: 17, 23, 35, 36, 39, 40,
 41, 42, 48, 49, 50, 51, 58, 69, 74,

- 103, 112, 120, 161, 162, 163, 168,
169
- Manent, Marià: 18, 32, 36, 41, 45, 48,
78, 155, 162, 163, 173, 176, 180,
181, 183, 187, 188
- Maninchedda, Paolo: 49, 159
- Maragall, Joan: 23, 39, 72, 90, 96, 111,
115, 122, 133, 138, 173, 189, 190
- March, Ausiàs: 118, 149, 189
- Marfany, Joan Lluís: 167
- Martí i Pol, Miquel: 103
- Martínez, F.: 39
- Martínez i Fiol, David: 64
- Martínez León, Elena: 57
- Maspons i Anglasesell, Francesc: 46, 180,
183, 188
- Massó, Enric: 36, 45, 46, 79, 80, 129,
130, 164, 170, 179, 183
- Massot i Muntaner, Josep: 21, 49, 103,
119
- Medina, Jaume: 35, 50, 93, 105
- Menéndez y Pelayo, Marcelino: 177, 184
- Merce Sagarra → Devesa, Mercè
- Miller, Henry: 66
- Milton, John: 161, 168
- Miquel i Vergés, Josep Maria: 37, 41, 46,
146, 180, 183, 188
- Mir, A.: 46
- Mir i Maristany, Maria Clara: 41, 45, 57,
81, 132, 162, 170, 179, 183
- Miró, Joan: 177, 178, 179, 184, 185
- Molas, Isidre: 18, 41, 45, 57, 81, 112,
113, 115, 158, 162, 169, 180, 183,
188
- Molas, Joaquim: 16, 19, 21, 22, 58, 76,
101, 103, 104, 112, 158, 160, 161,
164, 167, 168, 169, 170, 176, 181
- Montalt, Lluïsa: 81
- Montserrat i Solé, Antoni: 148, 151, 162,
171
- Moravia, Alberto: 66
- Moreno-Bedmar, Anna M.: 58
- Morera, Enric: 178, 185
- Moyà, Llorenç: 19, 46, 162, 170, 180
- Muntané, Miquel Lluís: 13, 50
- Navarro Molleví, Imma: 31, 50
- Nicolau d'Olwer, Lluís: 37, 41, 46, 107,
146, 180, 183, 188
- Niubó Santdiumenge, Melcior: 154
- Nonell, Isidre: 136
- Oliver, Joan: 19, 34, 36, 45, 48, 84, 85,
86, 115, 151, 167, 168, 169, 176,
179, 181, 182, 183, 184, 188, 189,
190
- Oliver i Serra, Sílvia: 57
- Ollé Romeu, Josep Maria: 112, 117
- Ollé Romeu, Maria Àngels: 45, 57, 82,
115, 119, 162, 169, 179, 183
- Oller, Amadeu: 46
- Oller i Rabassa, Joan: 39
- Oms, Agustí: 167
- Palau, Joan-Albert: 50
- Palau i Camps, Josep Maria: 19, 34, 46,
162, 180, 183
- Palau i Fabre, Josep: 18, 20, 31, 41, 45,
82, 83, 96, 143, 144, 163, 168, 171,
176, 180, 181, 183, 188, 189
- Panyella, Vinyet: 14, 50
- Parals, Susanna: 165
- Parcerisas, Francesc: 14, 50, 132
- Parpal, Pere: 19, 162, 169
- Pasqual, P.: 39, 94
- Passeiro: 94
- Passola, Ermengol: 167
- Pavese, Cesare: 66
- Pedreira, Josep: 27, 39, 40, 79, 160
- Pedrolo, Adelaïs de: 57
- Pedrolo, Manuel de: 36, 41, 45, 48, 66,
83, 102, 180, 183, 188
- Pelegero Sanchis, Ramon: 31, 168, 172,
189
- Pere Quart → Oliver, Joan
- Perse, Saint-John: 137, 138
- Perucho, Joan: 39, 102, 144
- Pétain, Henri-Philippe: 63
- Petit, Núria: 150
- Pi de la Serra, Francesc: 189
- Pijoan, Josep: 39

- Pijoan i Picas, Isabel: 14
 Pin i Soler, Joan: 98
 Piñol, Rosa Maria: 15, 50
 Pla, Josep: 39
 Plana, Alexandre: 21
 Planas, Xevi: 14, 51
 Planes Vallès, Miquel: 154, 171
 Poblet, Josep Maria: 39
 Pons, Agustí: 93
 Pons, Josep Sebastià: 38, 41, 46, 64, 163, 180, 181, 183, 188
 Pons i Gallarza, Josep Lluís: 190
 Porcel, Baltasar: 151
 Portabella, Pere: 177, 182, 184
 Porter i Moix, Josep: 19
 Porter i Moix, Rosa: 112
 Pous, Antoni: 112
 Puig, Maite: 58
 Puig i Ferrerter, Joan: 96
 Pujadas, Joan: 36, 51
 Pujol, Mònica: 165
 Pujol Mas, Andreu: 86
 Pujol i Bernis, Montserrat: 154, 155, 156, 171

 Quasimodo, Salvatore: 95

 Rabasseda, Josep: 151
 Ràfols, Josep-Francesc: 178, 184
 Rahola, Roser: 38
 Raimon → Pelegero Sanchis, Ramon
 Ramis i Coris, Joaquim: 152
 Razquin, Josep M.: 118
 Reventós, Joan: 102
 Ribà, Carles: 18, 19, 20, 28, 32, 34, 38, 39, 47, 91, 93, 94, 96, 103, 105, 115, 118, 120, 128, 138, 145, 147, 150, 155, 160, 161, 167, 169, 170, 171, 173, 175, 176, 181, 183, 187, 188, 189
 Ribà, Pau: 189
 Ribalta, Xavier: 46, 189
 Ribé, Maria Carme: 144
 Ribot, Pere: 16, 45, 86, 180, 183, 186, 188

 Ribot i Sunyer, Maria: 57
 Ricart, Enric-Cristòfol: 147
 Riera, Antoni: 31
 Riera i Llorca, Maria: 43
 Riera i Llorca, Vicenç: 36, 37, 41, 43, 46, 51, 146, 180, 181, 183, 188, 202
 Rilke, Rainer Maria: 79
 Riu i Porta, Josep: 118
 Riu i Solsona, Agustí-Ignasi: 45, 88, 115, 119, 169, 179, 183
 Riu i Solsona, Josep: 118, 153
 Rius, Maria Jesús: 165
 Rivoire, André: 137
 Rodoreda, Mercè: 80
 Roig, Jaume: 152
 Roig i Raventós, Josep: 39
 Romero, Carlos: 108
 Rosquelles i Alesan, Jaume: 30, 39
 Rosselló, Antoni de: 96, 144
 Rosselló-Pòrcel, Bartomeu: 166
 Rubió i Balaguer, Jordi: 22, 29, 38, 39, 40, 176, 181
 Ruiz-Zorrilla Cruzate, Marc: 173
 Ruyra, Joaquim: 39, 96

 Sàbat, Antoni: 18, 46, 112, 113, 114, 115, 162, 169, 179, 183
 Sacristán, Manuel: 134
 Sagarra, Josep Maria de: 32, 33, 34, 39, 44, 96, 105, 115, 120, 145, 147, 160, 164, 171, 173, 180, 183, 187, 188, 189
 Sala, Carme: 154
 Sala, Teresa: 58
 Sala-Cornadó, Agustí: 101, 160, 168
 Sala-Cornadó, Anton: 17, 19, 23, 45, 58, 88, 101, 118, 120, 159, 162, 169, 170, 179, 183, 188
 Salarich, Joaquim: 145
 Salas, Cèsar: 150
 Sales, Joan: 39, 40
 Sales, Núria: 23, 112
 Saltor, Octavi: 39, 40, 122
 Salvat, Ricard: 152

- Salvat-Papasseit, Joan: 145, 178, 185, 189, 190
 Sampera Arimon, Josep: 57
 Samsó, Joan: 18, 51, 108, 118
 Samsó, Òscar: 108
 Sánchez, Antoni: 149
 Sanchis Guarner, Manuel: 22, 181
 Sanmartí, Ricard: 21
 Sanpons i Nierga, Salvi: 89, 115, 118, 162, 169, 179, 183
 Sardà, Zeneida: 13, 18, 51
 Saroyan, William: 66
 Sarsanedas, Jordi: 80, 103, 168, 189
 Sayrach, Manuel: 35, 38, 145, 147, 160, 164, 176, 180, 181, 184, 187
 Seguí, Salvador: 139
 Serrahima, Lluís: 36, 115, 119, 158, 162, 169, 188
 Serrahima, Maurici: 43, 46, 51, 162, 180, 183, 188
 Serrallonga, Segimon: 112
 Serrat, Joan Manuel: 189
 Shakespeare, William: 108, 133, 167
 Shelley, Percy B.: 68
 Solà i Sala, Lluís: 9
 Soldevila, Carles: 39, 40, 151
 Soldevila, Ferran: 39, 40, 46, 176, 180, 181, 183, 188
 Solsona, Isabel: 39, 118
 Solsona i Duran, Josep: 118
 Solsona i Matz, Felicià: 118
 Solsona i Riu, Josep: 118
 Sòria, Enric: 14
 Sòria, Josep M.: 51
 Sori, Alberto: 46, 180, 183, 188
 Spender, Stephen: 158
 Subirachs, Josep Maria: 39
 Subirana, Jaume: 147
 Sucre, Josep Maria de: 39, 40
 Sullà, Enric: 93
 Sumoy, Ramon: 112
 Sunyer, Magí: 40, 51
 Sunyer, Joaquim: 177, 184
 Suroca, Robert: 177, 184
 Taixés, Rafel: 149
 Tàpies, Antoni: 136, 163
 Tasis i Marca, Rafael: 14, 19, 32, 35, 36, 37, 43, 46, 51, 109, 112, 128, 130, 151, 160, 161, 166, 173, 176, 180, 181, 183, 188
 Tasis i Ferrer, Rafael: 149, 150, 151, 171
 Teixidor, Joan: 32, 41, 45, 48, 55, 89, 91, 96, 168, 173, 181, 183, 187, 188
 Teixidor, Maria: 57
 Terry, Arthur: 167
 Torras, Assumpció: 160
 Torras, Jordi: 145
 Torrent, Joan: 51, 112, 150
 Torres, A.: 19, 171
 Torres, Estanislau: 16, 24, 36, 45, 46, 57, 77, 92, 129, 130, 160, 164, 170, 179, 183, 188
 Torres, Màrius: 9, 10, 16, 21, 23, 25, 26, 32, 49, 57, 73, 114, 145, 154, 158, 189, 190
 Trabal, Marià: 176, 181
 Triadú, Joan: 14, 18, 19, 22, 23, 26, 36, 41, 42, 45, 51, 58, 92, 93, 103, 120, 132, 144, 158, 163, 164, 169, 170, 173, 174, 176, 179, 183, 188
 Tur, Pío: 184
 Turull, Albert: 58
 Ungaretti, Giuseppe: 138
 Valeri, Diego: 69
 Valeri, Lluís: 20, 45, 93, 126, 170, 179, 183
 Valéry, Paul: 138
 Valls, Àlvar: 177
 Valls i Girona, Manuel: 39
 Vallverdú, Francesc: 13, 19, 23, 27, 41, 45, 51, 58, 94, 95, 137, 168, 169, 179, 183, 188
 Vallverdú, Marta: 51
 Vázquez Montalbán, Manuel: 134
 Ventura, Jordi: 162
 Verdager, Jacint: 37, 96, 115, 147, 187, 190, 203

- Verdaguer, Pere: 64
- Vergés, Montserrat: 58
- Vergés i Calduch, Joan: 19, 45, 58, 95,
101, 102, 103, 104, 105, 112, 160,
161, 168, 179, 183, 188
- Vicens i Serrahima, Jaume: 162
- Vicens Vives, Jaume: 38, 162
- Vidal, Llorenç: 19, 21, 39, 162, 169
- Vidal i Alcover, Jaume: 46, 180, 183
- Vidal Aunós, Josep M.: 13
- Vila, Joaquim → Vilar i Canalda, Joa-
quim
- Vila, Pau: 46, 180, 183, 188
- Vila Casas, Joan (Vilacasas, Joan): 27, 28,
39, 165
- Vila Fortuny, Jordi: 19, 112, 114, 160,
171
- Vilar i Canalda, Joaquim: 117
- Villalonga, Llorenç: 38
- Villangómez, Marià: 19, 34, 41, 45, 46,
48, 57, 96, 97, 180, 183, 188
- Villar, Rafael: 112
- Vinyoli, Joan: 39, 96, 118
- Xirau, Ramon: 32, 174, 187
- Xuriguera, Gerard: 57
- Xuriguera, Joan Baptista: 41, 42, 45, 51,
53, 98, 99, 180, 183, 188
- Xuriguera, Pau: 57
- Xuriguera, Ramon: 38, 41, 45, 46, 48,
97, 180, 183, 188